

Л. А. Карташова
О. В. Данилюк

Резюме. У статті розглядаються проблеми, викликані принципово новими вимогами до практичної підготовки сучасних перекладачів в умовах інформатизації освіти та професійної діяльності. Означено особливості використання сервісів хмарних технологій у практичній підготовці перекладачів у вищому навчальному закладі. **Ключові слова:** інформаційні технології, хмарні технології, навчання, студент, перекладач, електронне середовище.

Резюме. В статье рассматриваются проблемы, вызванные принципиально новыми требованиями к практической подготовке современных переводчиков в условиях информатизации образования и профессиональной деятельности. Определены особенности использования сервисов облачных технологий в практической подготовке переводчиков в учебном процессе высшего учебного заведения. **Ключевые слова:** информационные технологии, облачные технологии, обучение, студент, переводчик, электронная среда.

Summary. The problems caused by fundamentally new requirements to practical training of modern translators in the conditions of informatization of education and professional activity are considered in the article. The features of cloud technology services use are marked in practical training of translators in the process of studies in higher educational establishment. **Keywords:** information technology, cloud technology, education, student, translator, electronic environment.

Вступ. У останні роки спостерігаються зміни в економічному, політичному та культурному розвитку України, які зумовлюють формування та розширення міжнародних зв'язків, створення міжнародних фірм тощо. Зазначене впливає на зростання попиту на послуги висококваліфікованих перекладачів та, відповідно, на підвищення вимог до рівня їхньої підготовки у вищих навчальних закладах (ВНЗ).

Проблеми професійної підготовки перекладачів в останні роки привертають увагу дослідників. Авторське вирішення проблеми підготовки перекладачів знайшли І. Алексеева, Т. Ганічева, А. Грос, В. Комісаров, Р. Кріс, Л. Латішев, Ф. Лімбах, Г. Мірам, О. Павлик, Е. Піма, Б. Рубрехт, В. Сафонова, А. Семенов, Л. Тархова, Л. Черноватий, І. Халєєва та ін.

Дидактичні передумови використання інформаційних технологій (ІТ) у навчально-виховному процесі, виявлені в теоретичних дослідженнях А. Соловйова, Е. Машбіца, М. Моїсєєвої, С. Полат, А. Кузнєцова, С. Панюкової, І. Роберт, І. Розіної, А. Хугорського, П. Образцова, К. Кречетнікова та ін. дозволили визначити, що нині одним із найважливіших чинників підвищення ефективності підготовки перекладачів є грамотне, психологічно та педагогічно виважене використання ІТ.

У останні роки неперервно проводяться дискусії навколо використання як у навчальній так і в професійній діяльності ІТ, зокрема, сервісів хмарних технологій (ХТ). В результаті виявлено аргументи як "за" та і "проти" цієї новаторської ідеї, враховуючи які пропонуємо розглянути можливість використання зазначених сервісів у процесі підготовки майбутніх перекладачів у ВНЗ.

Основна частина. Слід пригадати, що "хмарні технології" – це і браузерний інтерфейс поштової скриньки, і можливість створення та редагування офісних документів онлайн, і складні математичні обчислення, для яких потужності одного персонального комп'ютера (ПК) недостатньо. Якщо означити стисло, хмарні технології – це технології оброблювання даних, в яких комп'ютерні ресурси надаються Інтернет-користувачу як он-лайн-сервіси. Адже, термін "хмарні", який прийшов з перекладу англійської назви "cloud technology" – не зовсім точний. Власне, дослівний переклад слова "cloud" і означає "хмара" (звідси і термін хмарні технології), однак в іншому значенні це ж слово перекладається як "розсіяний, розподілений". Тож хмарні технології, по суті, є "розподіленими технологіями", тобто опрацювання даних відбувається з використанням не одного стаціонарного ПК, а розподіляється по ПК, підключених до Internet [5].

Більш простішим може бути означення ХТ як Інтернет-сховища, призначеного для зберігання (та можливого опрацювання) електронних матеріалів. Зазначене сховище створюється за умови підключення декількох серверів в декількох місцях (ферм серверів) у єдину мережу і матеріали, які зберігаються в сховищі можуть бути доступні через Інтернет. Отже, термін "хмарні технології", по суті, означає зберігання й доступ до матеріалів у електронному форматі засобами мережі Інтернет, замість традиційного, для користувачів ПК, зберігання на жорсткому диску ПК.

Проте, необхідно відзначити, що мова не йде тільки про зберігання матеріалів та доступ до них. Більшість сервісів ХТ містять засоби їх централізованого опрацювання – що надає можливість підвищення ефективності навчання (за умови використання в освіті) та продуктивного розвитку підприємства (за умови використання у професійній діяльності). Тим більше, що в останні часи прослідковується тенденція перенесення багатьма компаніями своїх програм та послуг у хмару.

Можна виокремити найбільш популярні з них: iCloud, Google Drive, Amazon CloudDrive, Windows Live, Dropbox а також популярні соціальні мережі MySpace, Facebook, Контакти, Однокласники та ін. Окремо зазначимо, що до ХТ відносяться також електронні поштовики, електронні ресурси – сховища фільмів, музики тощо. Однак, справедливо буде відзначити, що це перелік має бути значно ширшим. Ми назвали лиш найпоширеніші та найбільш популярні у використанні користувачами хмари.

Проведені авторські розвідки дозволили виявити низку аргументів, які наводять фахівці на користь та проти використання ХТ [1; 2; 5].

1. Аргументи на користь використання ХТ:

- висока надійність: розташування матеріалів на кількох серверах у різних місцях виключає можливість їх недоступності через проблеми з сервером на робочому місці (технічні проблеми, відключення електроенергії тощо);
- полегшення доступу: можливість отримати доступ до останніх версій файлів із будь-якої точки світу, використовуючи для цього тільки браузер;
- підвищена безпека: шифрування даних для запобігання будь-якого втручання або зловживань з боку третіх осіб.

2. Аргументи проти використання ХТ:

- Інтернет-залежність: обов'язковість підключення робочого місця користувача до мережі Інтернет.
- конфіденційність: розташування інформації у хмарі може дозволити здійснювати контроль за діяльністю користувача;
- пароль безпеки: відсутність повної гарантії захисту користувачів від зловживання, якщо пароль вкрадено або зламано.

Однак, слід погодитись із тим, що "незважаючи на всі сумніви, схоже, що хмарні технології мають значні перспективи. Доказом того, що це не тимчасове захоплення, а новий шлях розвитку високих технологій, є наступний факт: хоч би якими не були суперечності між трьома гігантами – Microsoft, Apple і Google, наскільки б не різнилися погляди їх керівників та ідеологів щодо розвитку індустрії і потреб користувачів, вони майже одночасно почали впроваджувати хмарні технології у свої розробки і вже точно не збираються відмовлятися від них у найближчому майбутньому" [1].

Розглядаючи ХТ на можливість та доцільність їх використання у навчанні майбутніх перекладачів, ми з'ясували, що у середовищі перекладачів найчастіше ведуться дискусії, темою яких є можливість та доцільність використання сервісів ХТ у процесі підготовки майбутніх перекладачів у ВНЗ та їхній професійній діяльності.

Необхідно зауважити, що недоліків у ХТ для перекладу виявлено не так багато, окрім загальних, які було описано вище. Єдиний найбільший недолік у спільному перекладі є право власності на інформацію. Окрім того, з'ясовано, що перекладачі й клієнти остерігаються того, щоб їхня інформація пошкодилась у процесі передавання її до інших серверів.

Проте, на нашу думку, зазначені острахи повинні мати місце також і за умови пересилання інформації через e-mail. Адже електронні поштовики теж переміщують матеріали у хмару (на інший сервер). Відповідно й архітектура хмарних технологій надає можливість передавати переклади до користувачів через хмари.

Нескінченні можливості ХТ у перекладі показують, що "вони більш зручні і прості у використанні, ніж традиційні перекладацькі системи на базі ПК. Це визначає дану технологію як еволюцію технології перекладу, а не просто як революційно нову розробку. Зазначені характеристики хмарних технологій змінюють правила діяльності і для перекладачів-фрілансерів, і для малих і середніх компаній, які постачають лінгвістичні послуги" [2].

Слід відзначити дві головні особливості, які характеризують хмарні засоби перекладу, це – низька вартість і платформонезалежність.

За використання традиційного програмного забезпечення, яке встановлюється на ПК або на сервер ВНЗ, зазвичай, доводиться здійснювати суттєві інвестиції в програмне і апаратне забезпечення. До того ж, часто немає потреби в проведенні занять у комп'ютерній аудиторії. Оскільки більшість перекладацьких систем працюють на будь-якому пристрої, який підтримує Веб-браузер. Це означає, що в навчальному процесі студенти можуть використовувати свої власні ноутбуки, планшети, а в деяких випадках, навіть смартфони.

Аналіз практичного досвіду фахівців та наукових досліджень показує, що переклад, можливо, є однією з тих галузей діяльності, де спостерігається найбільше практичне використання сервісів ХТ. Можна виокремити їх найголовніші переваги:

1. Співпраця: декілька перекладачів можуть ефективно перекладати один і той же документ одночасно.
2. Синхронізація: перекладачі завжди можуть отримати доступ до власних електронних матеріалів з будь-якого пристрою та в будь-який час, з будь-якого місцезнаходження. Всі ХТ синхронізовані – це означає, що найпізніша версія документів і найпізніша версія програмного забезпечення завжди знаходяться в хмарі.
3. Автоматизація: система автоматично вибирає правильний фільтр для оброблюванню файлу, вилучає терміни з джерела, здійснює підрахунок кількості слів та кількості картинок в файлі, перевіряє файл на правильність і на можливість його перекладу тощо (за використання традиційних засобів та технологій перекладу всі зазначені задачі виконуються вручну або за допомогою програми-перекладача). Можливість автоматизації оброблюванню матеріалів усуває низку адміністративних проблем, зокрема, витрати часу.
4. Надійність: перекладачі не повинні турбуватися про те, що ПК, на якому виконується робота може зламатися і як, наслідок, будуть втрачені всі робочі матеріали. За застосування хмарних сервісів перекладу подібні проблеми нівелюються.
5. Дизінтермедіація: переклад за допомогою ХТ пропонує безпрецедентні можливості значного зменшення ланцюга перекладів та відмови від посередництва.

У Київському національному лінгвістичному університеті (КНЛУ) практичний курс перекладу (ПКП) з англійської мови викладається студентам факультету перекладачів протягом двох семестрів.

Зокрема, у першому семестрі розглядаються загальнотеоретичні й, почасти, методологічні питання перекладу, зокрема: роль і значення перекладу для здійснення багатосторонніх зв'язків на різних рівнях, розповсюдження ідей, обміну інформацією та з метою збагачення національних мов, літератур і культур у навчанні та вивченні іноземних мов тощо. Також пояснюються деякі перекладацькі терміни та поняття.

Навчальний матеріал до зазначених тем пропонується надавати, окрім традиційних засобів (підручників та посібників), також і в електронному форматі, використовуючи для його розташування сховище Google Drive. Однією із цілей використання зазначеного ресурсу стала можливість спільної діяльності (як студентів, так і викладачів) з метою підвищення якості навчання.

Для групової роботи студенти та викладачі ВНЗ отримують електронною поштою повідомлення про надання їм доступу до цього сховища з правом редагування. Примітно, що зазначене сховище (електронний диск) містить певний інструментарій, який є зрозумілим та доступним користувачам. Він подібний до розповсюджених, які використовуються користувачами на мобільних телефонах, планшетах, ноутбуках та ПК. Інструментарій включає, окрім іншого, чат, де користувачі мають можливість обговорювати матеріал, вести диспути та приймати спільні рішення. За умови редагування чи доповнення матеріалу, дії кожного користувача в робочому вікні позначаються певним кольором. Що дає можливість викладачу здійснювати аналіз та оцінювання діяльності кожного студента.

З досвіду необхідно відзначити, що матеріал, який містить перекладацькі терміни та поняття, кожного навчального року доповнюється та розширюється за рахунок активного включення до цієї діяльності всіх учасників навчально-виховного процесу [3; 4].

Далі, за навчальною програмою ПКП, майбутні перекладачі вивчають історію розвитку європейського і, зокрема, українського перекладу: від давнини до сучасності. Наступна навчальна тема передбачає дослідження засобів вірного/адекватного перекладу різних мовних одиниць, понять і явищ англійської мови через українську і, частково, деяких понять української через англійську. Обґрунтовуються правила відтворення/перекладу різних назв, термінологіки, інтернаціоналізмів, реалій суспільно-політичного життя, усталених та ідіоматичних виразів англійської й української мов тощо.

Для більш повного вивчення зазначених тем ми, в якості доповнення навчального посібника, також пропонуємо використовувати хмару Google Drive. Де, окрім необхідного навчального матеріалу, розташовуємо посилання на електронні ресурси, які містять відповідну інформацію. Студенти отримують завдання на доповнювання цього списку з короткими анотаціями до даного ресурсу.

У другому семестрі ПКП розглядаються лексико-граматичні питання перекладу, де прослідковуються засоби вираження і відтворення контекстуальних значень означеного й неозначеного артиклів, об'єктивної (граматичної) та суб'єктивної модальності, англійських асиндетичних іменникових словосполучень і конструкцій/комплексів з віддіслівними формами, а також різні види перекладацьких трансформацій.

Семантичні й, частково, стильові аспекти перекладу подаються безпосередньо через практику письмового відтворення специфічних особливостей на відповідно підібраних для цієї мети текстових вправах, яку пропонується здійснювати в групах. Зазначене пояснюється тим, що перекладацька діяльність часто передбачає групову та командну роботу.

У традиційному перекладацькому середовищі командну роботу організувати надто складно, оскільки передбачається спільне використання ПК. Проте, це аж ніяк не те ж саме, що переклад з одночасним використанням встановлюваного на ПК програмного забезпечення. Адже, за умови, якщо кілька перекладачів, які працюють з однією і тією ж мовною парою повинні виконувати переклад або, якщо цього вимагають умови проекту, документ доведеться розподілити на всіх

учасників перекладачам доведеться щодня самостійно експортувати, пересилати електронною поштою та імпортувати бази перекладів і глосарії, щоб мати можливість використовувати збіги з базою перекладів і забезпечити єдність термінології.

У цьому випадку завжди буде з'являтися інтервал між оновленнями бази пам'яті, протягом якого перекладачі:

- по-перше, не зможуть користуватися перекладами і потенційними збігами з базами перекладів, створеними колегами;
- по-друге, створюють переклад, який може суперечити або не збігатися за термінологією з перекладом, виконаним колегами.

Іншими словами, застосування перекладацького програмного забезпечення на базі ПК для колективного використання баз пам'яті і глосаріїв перекладачами, які працюють над одним і тим же документом є вкрай складною і неефективною методикою.

Саме тому, у практичній підготовці студентів – майбутніх перекладачів, пропонуємо залучення хмарних сервісів ТМ-систем [1].

За хмарної ТМ-системи, де всі лінгвістичні активи зберігаються на єдиному централізованому сервері, спільне використання баз пам'яті кількома студентами не потребує ніяких зусиль і здійснюється шляхом надання доступу до проекту кожному з них. У результаті вони можуть миттєво приступати до роботи групи, яка об'єднує будь-яку кількість студентів. Кожен учасник групи отримує можливість бачити і використовувати переклади, які створюються їхніми одногрупниками – як тільки пропозиція вводиться в базу перекладацької пам'яті. Це вказує на максимальну продуктивність і єдність термінології та усуває необхідність втрати часу на відправку файлів і вирішення та виконання нерентабельних управлінських задач.

Більшість хмарних ТМ-систем розміщують більше можливостей, ніж більшість традиційних ТМ-продуктів, які встановлюються на ПК. Зокрема, вони підтримують функції управління інформаційним потоком і автоматично інформують кожного виконавця про виконання кожного конкретного етапу проектної групової роботи.

Хмарні ТМ-системи пропонують додаткові переваги в одній або декількох з наступних галузях:

- машинний переклад (для постредагування, оптимізації роботи);
- миттєвий обмін повідомленнями (для взаємозв'язку з співгрупниками в режимі реального часу);
- контроль якості (за допомогою автоматичних перевірок єдності термінології та узгодженості бази перекладів, а також збереження тегів, форматування і числівників);
- управління відносинами з клієнтами та звітність тощо.

Висновок. У практичному курсі перекладу за активного використання ХТ формується розуміння перекладачами необхідності та можливості ефективної самоосвіти з метою отримання нових знань, самовдосконалення, підвищення фахового рівня тощо. Майбутні перекладачі набувають практичних навичок професійної діяльності, як самостійної та групової, у створеному викладачем навчальному середовищі, яке включає традиційні та електронні засоби. Включення хмарних технологій, як складової інформаційних технологій, у процес навчання перекладачів у ВНЗ поєднує у собі викладання професійно спрямованих дисциплін та інформаційних технологій, практичну підготовку та формування особистісних якостей фахівця. Очевидно, на теперішній час, можна вважати, що позитивні сторони використання ХТ, зрештою, переважають негативні, котрі, безсумнівно існують. На нашу думку, найближчим часом ХТ стануть невід'ємною частиною особистої і професійної діяльності сучасного перекладача.

Література

1. Cloud-based translation memory tools are changing the way translators work and train [Електронний ресурс] The big wave of language technology. – Режим доступу: <http://thebigwave.it/birdeye/cloud-tm-tools/>.

2. Semir Mehadžić Benefits of translating in the cloud [Електронний ресурс] / Mehadžić Semir. – Режим доступу: <http://www.textunited.com/cms/blog/benefits-of-translating-in-the-cloud>.

3. Карташова Л. А. Електронний освітній ресурс як засіб підтримки навчання інформаційних технологій майбутніх філологів / Л. А. Карташова // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / [наук. ред. О. М. Топузов]. – К.: Педагогічна думка, 2012. – Вип. 12. – С. 421 – 427.

4. Карташова Л. А. Обучение информационным технологиям будущих филологов: стремимся к формированию готовности или компетентности? / Л. А. Карташова // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. – (Серия: „Педагогика, психология”). – 2012. – № 3. – С. 115 – 117.

5. Кому потрібні хмарні технології? [Електронний ресурс] // Інтернет-журнал Консалтинг в Україні. – Режим доступу: <http://consulting-ua.com/komu-potribni-hmarni-tehnolohiji>